

Deák András György¹

Miért ne fegyverkezzünk közös hitelből?

Az EU közösségi adósságinstrumentumok – pongyola, hétköznapi nevükön EU közös kötvények vagy EU-kötvények – látványos karriert futottak be az elmúlt másfél évtizedben. Míg a 2010-es évek elejének európai adósságválsága idején még csak rendkívüli, a pénzügyi kényszerek miatt és mentén alkalmazott megoldásként vezették be őket, addig 2020 óta szinte nincs olyan jelentősebb európai szakpolitikai kezdeményezés, amelynél ne merülne fel a közös hitelből való megvalósítás, legalább részleges finanszírozás. Legutóbb, 2025 márciusában az Európai Bizottság épp a közös védelmi program javaslatát reklámozta 150 milliárd eurós közös hitelfelvétellel.

A kérdésről folytatott vita pénzügyi oldala, az érvek közismertek. A támogatók az alacsonyabb hitelfelvételi költségekkel, az EU magasabb adóbsesorolásával érvelnek a közös kötvények mellett, esetleg a fiskális föderalizmus és a kohézió erősítését várják azoktól. A pénzügyi hátrányok pont ugyanezek: az olcsó közös hitel görbe tükröt állít a felelőtlenebb gazdálkodású kormányok elé, nem mellesleg a 2008-as nagy pénzügyi válság előtti gyakorlatot idéző módon rosszabb besorolású adósságszolgálatot „csomagol át” és ad el a piacnak mint a létező legmegbízhatóbb eszközöket. A közös kötvények csökkentik a transzparenciát, és noha az Európai Tanács valamilyen szintű garanciát adott azok visszafizetésére, ennek mértékét, módozatait és részleteit jótékony intézményi homály borítja.

A közös kötvények mögött álló politikai számítás még ennél is nyilvánvalóbb. A szupranacionális entitások, jelesül és legfőképp az Európai Bizottság értelemszerűen támogató, hiszen saját hatásköreit terjesztheti ki azáltal, nem is annyira lopakodó módon. Az EU 2024-es közös költségvetésében durván 189 milliárd eurót terveztek hagyományos módon elkölteni, míg ezt egy 113 milliárd eurós, főleg a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközön (RRF) keresztül, hitelfelvételből finanszírozott költséssel kívánták kiegészíteni. A Bizottság adósságból építgetett föderalizmusát támogatja a nemzeti kormányok népes, szám szerint 23 fős tábora, akiknek az adósságbesorolása rosszabb, mint az Unióé, így különböző mértékben ugyan, de nyernek a dolgon. Nem utolsósorban így ők is kibújhatnak a közös költségvetési szabályok alól. Végezetül itt van az utóbbi évek válságüzemmódja, amikor a Covid-19-járványtól kezdve az orosz–ukrán háborúig viszonylag gyorsan kellett volna tenni valamit – vagy legalábbis így keretezték ezeket a döntéseket –, és nem volt idő a nemzeti parlamentektől pénzt könyörögni.

Valójában pont ez a politikai szempontrendszer torzítja el leginkább a közös hitelt mint intézményt. Ellentétben a 2010-es évek elejének gyakorlatával, amikor a közös kötvények jól szabályozott módon, az EU pénzügyi stabilitását voltak hivatva biztosítani, mára a felelősségvállalás hiánya és öncélú alkalmazásuk vált jellemzővé. A Bizottság nyakra-főre bocsátaná ki azokat, hiszen visszafizetésük úgysem őt terheli, ellenben újabb

¹ Deák András György az NKE EJK John Lukacs Intézet tudományos főmunkatársa.

és újabb szakpolitikai területekre teheti így be a lábát. Így minden kezdeményezés úgy indul, hogy különösebb szakmai előkészítés nélkül Ursula von der Leyen bizottsági elnök elővárázsol valamennyi ingyenpénzt a közös kötvények bűvészcilinderéből. Értelemszerűen erre azonnal odagyúlik az összes lobb, nemzeti kormány. Ahelyett, hogy értelmes és hatékony szakpolitikai tervezés zajlana, ahol mindenki saját pénzügyi áldozatot hoz, kiszúrnék a potyautasokat, mindenki csak a konc felosztását tervezgeti. Maradva a közös fegyverkezés példájánál, a Bizottság ReArm Europe programja így hígította fel a „tettre készek koalícióját”, odavonzva az uniós szereplők összességét, függetlenül áldozatvállalási készségüktől. A közös hitel pont azokat az intézményeket korrumpálja, amelyeknek a kialakítása az Európai Unió erőssége kellett volna hogy legyen.